

Preek over Lukas 1:78-79

- Neede, 31 december 2023 – oudejaarsdag (zondagmorgen)
- Kees van Dusseldorp

Voorganger: Frederikus aan het Rot

Verkondiging: Kees van Dusseldorp

Thema: Wordt het leven in 2024 beter?

Liturgie:

Votum en groet

LB 213:1,4,5 Morgenglans der eeuwigheid

Lezen: 1 Tessalonicenzen 5:1-11 (verootmoediging)

LB 439:1,2,3 Verwacht de komst des Heren

Gebed

LB 444 Nu daagt het in het oosten

Inleiding op lezing

Lezen: Lukas 1:67-79

LB 654:4,5,6 Maar God heeft naar ons omgezien!

Lezen: Jesaja 8:23b-9:6

Gez.48:4 (GK06) Dan hoort Gods volk van zaligheid

Kindermoment

Preek

Psalm 25:2,8 (DNP) Heer, leer mij uw waarheid kennen

Geloofsbelijdenis van Nicea

GK 167 Machtig God, sterke rots

Dankgebed, voorbeden, stil gebed, afgesloten met:

LB 1006 Onze Vader in de hemel

Collecte

LB 90a: 3,4,6 Gij zijt, van vóór Gij zee en aard'

Zegen met als afsluiting:

Gez.141:3 (GK06) Lof, eer en prijs zij God

Inleiding schriftlezing:

Op deze laatste dag van het jaar wil ik met jullie luisteren naar de profetie van Zacharias voor mensen die in een donkere wereld leven. Voordat we gaan lezen uit de Bijbel, even een korte toelichting op de teksten die we gaan lezen:

#1

Zacharias was ruim tweeduizend jaar geleden een oude priester in Jeruzalem. Zijn vrouw Elizabet kon geen kinderen krijgen. Totdat God hen op hun oude dag een zoon gaf, die ze Johannes moesten noemen. Toen zijn zoontje geboren werd, sprak Zacharias een profetie uit over zijn zoon. Zijn zoon zou een bijzondere levenstaak krijgen.

#2

Hier zie je Johannes weer, maar nu niet meer als baby, maar als volwassen man. Bezig met zijn bijzondere taak: de mensen voorbereiden op de komst van de Verlosser Jezus. Hij riep mensen op om zich te bekeren van hun zonden en zich klaar te maken voor de Messias. En toen Jezus met zijn werk begon, wees Johannes Hem aan: 'Hij is het lam van God dat de zonde van de wereld wegneemt!'

#3

Even terug naar Zacharias. Bij de geboorte van Johannes, spreekt Zacharias dus een profetie uit. Hij prijst God voor zijn liefde, hij vertelt zijn kind wat zijn levenstaak zal worden en hij onthult hoe belangrijk het werk van Jezus zal worden: Hij zal licht en vrede brengen.

We lezen nu eerst die profetie van Zacharias en daarna nog een Godswoord van Jesaja, een profeet die ongeveer 800 jaar eerder leefde en die dezelfde woorden van licht en vrede gebruikte voor de betekenis van de Messias.

Gemeente van Jezus Christus,

Wordt het leven in 2024 beter? Die vraag heb ik boven de preek gezet. Ik had even bedacht om het jullie te vragen: 'Wie denkt wel dat het leven in 2024 beter wordt en wie denkt van niet?' Maar toen dacht is: dit is eigenlijk geen eerlijke vraag. Ik zou het voor mezelf niet kunnen beantwoorden met een simpel 'ja' of 'nee'. Want gaat het over mijn gezondheid? Of over bestaanszekerheid? Of gaat het over de opwarming van de aarde? Of over vrede in Israël? Op al die thema's kan ik mij positieve en negatieve scenario's voorstellen. Ik hoop natuurlijk dat het leven in 2024 op alle fronten beter wordt. Maar ik verwacht het niet. Soms kun je op basis van data en logica een voorspelling doen. Meestal pakt het slechter uit. Ook al weet je niet wat er komt, toch is het goed om na te denken over het leven in 2024 – in het licht van het leven in 2023. Dat doen we hier vanmorgen op deze laatste dag van het jaar – op zoek naar wijsheid van God voor ons leven.

** de wereld vandaag: te veel duisternis en schaduw

Ik had dit jaar royaal de tijd om een bijbeltekst te zoeken voor de preek vanmorgen. Zo'n tekstkeus heeft veel kanten: ik lees, ik bid, ik luister, ik denk na, ik overweeg verschillende teksten. Dat dit de laatste zondag van het jaar 2023 is, geeft een eigen kleur aan die zoektocht. De situatie in de wereld, de ontwikkelingen in ons land, mijn liefde voor de gemeente en uiteraard ook mijn eigen ervaringen van het afgelopen jaar.

In die zoektocht werd ik geraakt door de laatste woorden van Zacharias, de priester die op zijn oude dag een profeet werd. Ik haakte op typering die hij van de mensenwereld geeft: 'Wij leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood.' Een beetje raar misschien, maar ik voelde mij hierin herkend. Het deed me goed dat dit zo eerlijk en rauw onder woorden wordt gebracht in de Bijbel. Geen nuanceringen, geen ja-maars, geen valse hoop, maar gewoon rechttoe rechtaan: 'Wij leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood.'

Waarom ik me hierin herken? Heeft dat te maken met mijn eigen situatie van ziekte? Dat zal vast meespelen. Ben ik wat zwaarmoedig van aard, waardoor ik vooral let op de negatieve berichten en gevoelig ben voor de problemen van mensen? Ik dacht het niet, hoewel het negatieve altijd meer aandacht krijgt dan het positieve. Niet voor niets zijn er veel jongeren die zeggen: 'Wij volgen het nieuws niet meer, want daar krijg je alleen maar een rotgevoel van.'

Nee, het belangrijkste is dat er echt veel aan de hand is in onze wereld. Volgens mij heb ik in het afgelopen halfjaar in elke kerkdienst het woord 'crisis' wel gehoord. Inmiddels is het een bekend rijtje geworden. Als het niet zo ernstig was, klinkt het zelfs bijna afgezaagd: oorlog in Oekraïne, het lijden, de haat en het geweld in Gaza, verdeeldheid in de politiek, onverdraagzaamheid, financiële zorgen, wooncrisis, vluchtelingencrisis en klimaatcrisis. Problemen te veel, zelfs als het met jou persoonlijk misschien prima gaat. We wonen in een van de rijkste landen van de wereld. Toch kent ook onze toekomst grote bedreigingen. Veel mensen voelen zich bezorgd of boos, schuldig of machteloos.

De typering van Zacharias is nuchter, maar raak: 'Wij leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood.' Ik ga hier niet een dramatisch verhaal over houden. Het staat niet zo in de Bijbel om je bang, wanhopig of moedeloos te maken. Het is echt niet het

enige wat je kunt zeggen over het leven op aarde. En toch, als je terugkijkt in het jaar 2023 en nadenkt hoe de wereld het nieuwe jaar 2024 inrolt: 'Wij leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood.' Er is vandaag veel lawaai, we genieten van lekkerrijen, spelletjes met vrienden, alle lichtjes binnen en buiten. Tegelijk moet je onder ogen zien dat er veel duisternis en schaduw in onze wereld is. Te veel.

** het hoort bij de dieptestructuur van het leven

Ik vind het een nuchtere typering. Het doet me goed dat dit in de Bijbel gewoon onder woorden wordt gebracht. Toch moet ik dieper graven. Want het is toch apart dat een profeet ruim tweeduizend jaar geleden woorden weet te vinden, die wij voor onze tijd herkennen en die ons vandaag raken? Kennelijk was er in de tijd van Zacharias ook duisternis en doodsschaduw. En hij ontleent zijn woorden aan de profeet Jesaja, die nog weer achthonderd jaar eerder leefde. Kennelijk was het ook toen herkenbaar. Zou je kunnen zeggen dat dit eigenlijk altijd geldt voor het leven op aarde? Ik denk het wel. Het krijgt in elke tijd en op elke plaats een eigen kleur. De doodsdreiging is in Gaza anders dan in Moskou. En nog weer anders op een bootje op de Middellandse Zee of in het hospice in Haaksbergen. Als ik jou zou vragen: 'Wat ervaar jij als duisternis in jouw wereld? Waar zie jij bedreigingen voor jouw leven?' Dan zou jij daar ook een verhaal over kunnen vertellen. Het is niet de leukste vraag om te stellen. Tegelijk is het wel goed om daarbij stil te staan. Vooral bij een jaarwisseling.

Duisternis en dreiging horen bij het leven op aarde. Daarmee druk ik de prachtige kanten van het leven niet weg. Het leven is een geweldig geschenk waar we volop van genieten. Van licht en van liefde, van ontwikkeling en van plezier. Tegelijk is het kwetsbaar en wordt het op veel manieren bedreigt. De Bijbel vertelt ons dat het begonnen is met de zonde van de mens. Dat het leven sindsdien gebrokenheid en lijden kent en onder druk staat. De Bijbel vertelt ons dat er een duivel is, die probeert de mensen in zijn macht te houden. Die erop uit is het leven kapot te maken. Geen wonder dat ieder wel een verhaal kan vertellen over lijden, gebrokenheid en dreiging. Geen wonder dat de dood nooit ver weg is in je omgeving of in je eigen leven.

Met dat je dit erkent, komt er ruimte om de rauwheid van het leven te benoemen. Ook persoonlijk. Het verlies wat zo zeer doet. De beperkingen die je frustreren. De pijn die je draagt vanwege gebeurtenissen uit het verleden, en die zomaar getriggerd kunnen worden – zoals iemand in de voorbereiding aangaf. Het donkere gebied in jezelf dat anderen niet zien en dat haast niet te delen is. De schaamte om fouten die je hebt gemaakt.

Het leven op aarde heeft een structureel probleem. Duisternis en dreiging zijn nooit ver weg. Er is altijd wel iets wat niet goed gaat of wat je verdriet doet. De Bijbel wijst hiervoor naar de mensen. Met alle goede bedoelingen en mogelijkheden die ieder heeft, kent ieder ook een hardnekkig eigenbelang en godloosheid. Elk leven dat geleefd wordt, met hoeveel energie, gezondheid en wijsheid ook, ligt onder de schaduw van de dood.

Dat is de diepere laag in de woorden van Zacharias. Het is de diepere laag in de profetie van Jesaja. Het is de diepere laag onder de crises en bedreigingen die wij ervaren. 'Wij leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood.' Je ziet het in 2023. Je zult het zien in 2024. Zo is het leven op aarde. Zo is mijn leven. Zo zijn mensen. Zo ben ik.

** maar God is liefdevol en barmhartig

Misschien denk je: moet dit nu op de laatste dag van het jaar? Moeten duisternis en dood zoveel ruimte krijgen? Volgens mij wel. Ik zei al: het doet mij goed dat ook de schaduwkanten van het leven en van onze wereld benoemd worden. Juist in de kerk moeten we het eerlijke verhaal durven vertellen. Alleen dan komt er ruimte. Als je dreigingen niet onderkent, krijgt hoop geen kans om te winnen. Als je je kwetsbaarheid verstopt, zal liefde je niet bereiken. Als je je complete leven met alle ervaringen niet serieus neemt, kan geloof je geen nieuwe richting geven.

Weet je, onze God heeft een woord voor al die mensen op aarde! 'Jullie leven wel in het donker, maar zijn er niet in gevangen. Jullie verkeren wel in de schaduw van de dood, maar jullie wereld is er niet opgesloten.' 'Want', zegt Zacharias, 'er is ook de liefdevolle barmhartigheid van onze God'. Alleen al dat 'onze God' klinkt zo warm en hartelijk! En 'liefdevolle barmhartigheid' maakt dat nog sterker: de innige ontferming van onze God. Gods bewogenheid en goedheid gaat uit naar die mensen in het donker. Als je het duister ziet in de wereld, als je de gebrokenheid in je eigen leven en de wonden in je hart kent, als je geconfronteerd wordt met de dood, dan kun je alleen maar met diepe verwondering deze warme en stralende woorden horen en laten binnenkomen. 'De liefdevolle barmhartigheid van onze God gaat naar ons uit'.

Zacharias zingt ervan. Hij mag in zijn tijd en zijn wereld vertellen dat God zich over de mensen ontfermt. Hij was de eerste die publiek mocht aankondigen dat Jezus geboren zou worden, de Redder van de mensen. Maar Zacharias is nog veel meer geraakt door de liefde van God die daarachter zit. God is liefdevol en barmhartig. Zo kijkt Hij naar mensen die op aarde leven. Die God kent ook ons, wij die midden in de wereld leven, het jaar 2023 afsluiten en 2024 beginnen. Er is een God die met liefdevolle barmhartigheid ook naar ons omziet. Die zich over ons – zwakke en zondige mensen – ontfermt. Er is een God die ziet hoe donker onze wereld is, hoe de dood om ons heen is en in ons zit. Maar die er zelf niet door aangetast is, zich er niet bij neerlegt en zich inzet voor ons leven.

Daarom is het goed om op oudejaarsdag naar de kerk te komen. Om niet alleen de jaaroverzichten te bekijken, de gezelligheid op te zoeken, het vuurwerk te laten knallen en de alcohol te laten stromen. Maar om ook te horen dat er een God is die dieper peilt hoe slecht het ervoor staat met de mensenwereld. En die een veel groter hart voor ons heeft dan wij kunnen bedenken. Je staat er niet alleen voor in deze wereld. Wij zijn niet aan politieke, economische, medische, militaire of ecologische ontwikkelingen overgeleverd. Zelfs niet terwijl wij als mensheid zelf de oorzaak zijn van zoveel onrecht en problemen. En jij en ik zoveel tekort schieten en slechte keuzes maken. Er is een God die barmhartig is, die zich over ons ontfermt, die jou aanspreekt en je met liefde roept tot zijn licht.

** dat is en wordt zichtbaar in Jezus

Dat kun je nu wel zeggen in een preek. Maar wie zegt dat het waar is? Alles wat je over God zegt, kun je toch niet controleren? Waar zie je het dan in de wereld? We zijn op aarde toch overgeleverd aan allerlei ontwikkelingen, waar we geen invloed op hebben? We moeten het toch doen met mensen die goede of slechte keuzes maken die zich niet zomaar laten terugdraaien? Waar zie je dan dat God ook bezig is? Hoe weet je dat je

geloof in God niet alleen maar een persoonlijke overtuiging is, een levensbeschouwing, een religie, zoals er wel meer zijn, maar dat Hij werkelijk bestaat?

‘Kijk naar Jezus’, zegt Zacharias. In Jezus kun je zien dat God ons niet in het donker laat zitten en ons niet aan de dood uitlevert. De komst van Jezus is de reden dat Zacharias begint te zingen van Gods liefdevolle barmhartigheid. Dat doet Zacharias een maand of drie voordat Jezus geboren wordt. Het had even geduurd voordat hij het zelf geloofde. Maar daarna zag hij het: met de komst van Jezus laat God zien dat Hij doet wat Hij zegt. Hij geeft de Redder die de dood zal overwinnen en het duister zal verdrijven. Zacharias verwijst naar de heilige afspraak die God met zijn volk had gemaakt. Tweeduizend jaar vóór Jezus had God een eed aan Abraham gezworen. Duizend jaar later had God een belofte aan David gedaan. Zacharias zegt: ‘Eeuwen lang moesten we het doen met deze beloften van God. Nu komt Jezus en maakt God het waar. Hij bewijst zijn macht, zijn trouw, zijn liefde en zijn kracht: Hij stuurt de Redder.’ We hebben het met Kerstfeest gevierd: de geboorte van Jezus Christus. Hij is het licht van boven waar Zacharias van spreekt. Het stralende licht uit de hemel dat over ons is opgegaan – ik houd het maar even op de vertaling uit de NBV21, hoewel er ook andere interpretaties mogelijk zijn.

Wij tellen onze jaren naar de geboorte van Jezus. Er zit een klein rekenfoutje in, maar dat is niet zo belangrijk. Het is 2023 na Christus. Het wordt 2024 na Christus. Elke keer als je een jaartal noemt, betekent dat een klein stukje erkenning dat Jezus het keerpunt is van de geschiedenis. Terecht. Hij was de beloofde Redder. Wat dat inhoudt, gered worden van de duisternis en van de dood, daar gebruikt Lukas zijn hele boek voor. Uiteindelijk heeft Jezus dat gedaan door zelf de diepste duisternis in te gaan en te sterven aan het kruis. Om zo iedereen te redden die Hem vertrouwt.

Zacharias benoemt het hart van de redding die Jezus brengt. Het is bevrijding van de onderdrukkende machten die voor duisternis en dood in onze wereld zorgen. Het is het voorrecht om dichtbij God te leven, zonder angst, eerlijk en aan Hem toegewijd. De redding die Jezus brengt, is dat wij met onze Schepper verzoend worden, dat de afstand wordt overbrugd dat onze zonden worden vergeven. Het stralende licht dat alle duisternis verdrijft is dat dat je God als je Vader kent. De dood is overwonnen, omdat je in Jezus gered en bevrijd bent van de kwade machten en van je zonden. Daarmee gaat het leven open. En niet alleen voor de periode die je op aarde krijgt. Het is eeuwig leven.

De oude priester Zacharias die zo enthousiast over de liefdevolle barmhartigheid van onze God zingt achter de komst en het werk van Jezus Christus, maakt ook duidelijk hoe mensen zich daarin kunnen laten meenemen. Hoe kan de duisternis uit je leven wijken? Hoe schud je de dood van je af? Zijn zoon Johannes moet de mensen moet leren dat vergeving van de zonden de enige weg is om gered te worden. Zijn zoon Johannes moet de mensen voorbereiden op de Heer. Hij deed dat door hen te wijzen op hun zonden. Hij maakte hen duidelijk dat ze leefden in duisternis en in de schaduw van de dood. Dat ze zichzelf niet kunnen redden. Hij confronteert hen ermee hoe ze zelf medeschuldig zijn aan de verspreiding van duisternis en dood. Zoals ik dat in de eerste helft van de preek heb proberen te doen. Zodat ook jij het van Jezus gaat verwachten en niet van jezelf. Zodat ook jij, als je het eerlijke verhaal over de wereld en over jezelf kent, onder de indruk komt van de onvoorstelbare liefde van God. Zodat ook jij als je beseft hoe donker het in de wereld is, het stralende licht ziet van Jezus die duisternis en dood heeft overwonnen. In Jezus kun je ontdekken dat woorden van God echt ergens over gaan: over het leven.

** de weg van vrede

Zo kunnen we het oude jaar afsluiten. Met alles wat er in de wereld aan de hand is. En wat je bezorgd of angstig kan maken. Dat klopt: er is reden voor. We leven in duisternis en verkeren in de schaduw van de dood. Poets het niet weg, ontken je eigen schade niet, en je eigen aandeel. En verwonder je des te meer over de hartstochtelijke barmhartigheid en eeuwige liefde van onze God. Stel jezelf open voor het licht van Jezus Christus, die je door vergeving van je zonden redt van het duister en je thuisbrengt bij de Vader.

Vandaaruit ga je anders verder leven. In de christelijke traditie is een dagelijkse liturgie ontwikkeld, die we het getijdengebed noemen. Op vaste momenten van de dag worden vaste gebeden en liederen gezongen. De lofzang van Zacharias is daarin opgenomen bij de Laudan, dat is bij zonsopgang. Als morgengebed. Dat heeft te maken met het licht waar dit lied van zingt. Zodat je elke morgen als het licht wordt ook denkt aan de Heer Jezus, het licht van God in deze wereld. Maar het heeft ook te maken met het laatste vers van deze lofzang: 'zodat wij onze voeten kunnen zetten op de weg van de vrede'. Ik vind dat zo'n fantastische afsluiting van het lied! Een opening naar een nieuwe dag, een nieuwe tijd, een nieuw jaar, een nieuw leven. Onze voeten zetten op de weg van vrede. Frederikus en ik hebben in de afgelopen week verschillende gedachten gewisseld over het gaan van die weg van de vrede. De weg naar vrede. De weg die vrede heet. Sjaloom. We zijn er nog lang niet over uitgepraat.

Je voeten zetten op de vredesweg. Dat gaat 2024 tot een beter jaar maken. Elke stap die je daarop zet. Voor jezelf, voor je omgeving en voor God. En misschien ook een klein beetje voor de grote wereld. Als je Jezus kent, leer je je voeten zetten op de vredesweg. Wat zou dat zijn voor het nieuwe jaar! Dat je niet moedeloos wordt vanwege onrecht en moeiten. Dat je niet activistisch wordt vanuit idealisme of frustratie. Maar dat je de vredesweg gaat, ook in een wereld waarin veel verkeerd gaat en waarin mensen – inclusief jijzelf – zich vaak laten leiden door kortzichtigheid en eigenbelang. Toch de vredesweg gaan! In het spoor van Jezus, de prins van de vrede.

Ga in het nieuwe jaar de vredesweg. En zoek vrede met God. Leef vanuit de vrede met God. In het besef dat je hulpeloos en schuldig bent en tegelijk gezien, geliefd, gered en gezegend onze God. Vraag vergeving, accepteer vergeving, vertrouw op zijn nabijheid, zoek zijn nabijheid en schuil bij zijn hart.

Ga in het nieuwe jaar de vredesweg. En zoek vrede met jezelf. Leef vanuit de vrede met jezelf. Vind de rust en de balans die je bevrijdt van de jacht, van het moeten, van de verwachtingen, van de frustraties. Geef jezelf ruimte, luister naar je lichaam, je geest en je ziel. Geef aandacht aan je wonden en aan je vreugden. Vanuit de vrede met God krijg je rust om te zijn wie je bent. Om je te ontwikkelen tot wat de Heer in je ziet. Om aan te pakken wat de Geest op je weg brengt.

Ga in het nieuwe jaar de vredesweg en zoek de vrede met elkaar. Leef vanuit de vrede met elkaar. Als er iets misgaat in een relatie – en dat gaat vast gebeuren – zoek elkaar op, vertel wat je bezig houdt en luister naar wat een ander beweegt. Houd contact, juist als het moeilijk gaat. Of als je iemand niet vaak meer ziet. En blijf voor elkaar danken en bidden – blij dat we in Christus broers en zussen van elkaar zijn.

Ga in het nieuwe jaar de vredesweg en zoek de vrede met iedereen. Leef vanuit de vrede met iedereen. Kijk kritisch naar je eigen gedrag, je lifestyle, je uitgaven, je netwerk. Als iemand een andere mening heeft of een heel andere subcultuur: keer je niet af, sluit je niet op in je eigen bubbel, maar zoek het gesprek. Let op hoe je spreekt over anderen, over asielzoekers, over moslims, over je burens, je collega's, over politici, over terroristen. En je zult zien dat je een vrede-stichter wordt in het spoor van je Heer.

Wordt het leven beter in 2024? Ik kan het je niet zeggen. Duisternis en schaduwen van de dood zullen op aarde blijven. Maar het stralende licht is in onze wereld opgegaan! Dankzij de liefdevolle barmhartigheid van onze God. Het is 2024 ná Christus. Jij leeft in dat licht. De weg ligt voor je. De weg van de vrede, van de jaloezie. Voor jou. Voor ons. Zet je voeten op die weg. Dan wordt jouw leven in 2024 zeker beter. Omdat je leeft in de jaloezie van Christus. En bijdraagt aan de jaloezie van Christus.

Amen